

Matança en una presó de l'Amazònia

Una massacre a Manaus palesa que la competència entre bandes està augmentant.

© *The Economist*

La violència va durar 17 hores. En acabar-se els enfrontaments, havien mort 56 reclusos del complex penitenciari Anísio Jobim de Manaus, una ciutat situada al mig de la selva amazònica. Molts havien estat decapitats; a l'entrada de la presó –coneguda per la majoria com a Compaj, una contracció del seu nom complet– hi havia apilonats braços i cames tallats. Luis Carlos Valois, un jutge que va negociar la fi de la violència el 2 de gener, ha qualificat aquell esgarrifós escenari de “dantesc”. Ha estat el motí més sagnant en una presó brasilera en l'últim quart de segle.

L'única cosa destacable de la matança de Compaj és el nombre de morts. A les presons del Brasil n'hi ha sovint, d'aldarulls. L'any passat 18 reclusos van morir en enfrontaments entre bandes a les presons dels estats septentrionals de Roraima i Rondônia. A Pernambuco, un estat del nord-est on les presons estan sobrecapades fins i tot per als estàndards brasilers, les morts violentes són un fet freqüent. El gener del 2016, 93 presos es van escapar de dues de les presons de l'estat.

Les presons són ara un infern i un quarter general per a les bandes criminals més poderoses del Brasil. La població penitenciària del país, de 622.000 persones, la quarta més gran del món, està amuntada en unes presons construïdes per acollir 372.000 reclusos. A

Compaj hi ha tancats 2.200 presos, gairebé quatre vegades la seva capacitat. Els guardes sovint no fan gaire més que patricular pel perímetre, cosa que deixa via lliure a les bandes perquè duguin a terme operacions criminals de gran abast amb telèfons mòbils.

El motí de Compaj fa pensar que la violència penitenciària –i el comportament de les bandes– està entrant en una nova fase. Funcionaris de l'estat d'Amazones diuen que membres de la banda Família do Norte (FDN), que controla el tràfic de drogues a la regió de l'Amazones, van ser qui va organitzar la massacre de Compaj. Després d'assolir el control de gran part de la presó, la banda buscava eliminar l'oposició de la banda Primeiro Comando da Capital (PCC), un rival més gran establert a l'estat de São Paulo, al sud-est del país.

L'atac contra el PCC sembla una reacció a la seva força creixent. Creada el 1993 per uns reclusos a São Paulo després que la policia massacrés més de 100 presos a la tristament famosa presó de Carandiru, la banda s'ha anat ramificant pels àmbits del tràfic de drogues, les extorsions i la prostitució, sovint amb l'aquiescència de les autoritats penitenciàries. El PCC va matar l'últim rival en el tràfic de drogues el 2016 al Paraguai. Allò li va donar el domini del contraban amb les fronteres del Paraguai i de Bolívia, i, en conseqüència, sobre el subministrament de cocaïna i marihuana cap al sud-est, la re-

gió més rica del Brasil. Va utilitzar aquell avantatge per convertir-se en la banda de crim organitzat més gran i rendible del país. Explotant el seu control creixent dels principals punts d'entrada de droga, el PCC va anar més enllà de la seva regió d'origen i ara té presència a tot el país. La batalla de Compaj és “fonamentalment una reacció al poder creixent del PCC al Brasil en la distribució de droga”, diu Bruno Paes Manso, criminòleg de la Universitat de São Paulo.

Al principi, el PCC col·laborava amb les forces dominants dels altres estats. A Rio de Janeiro va formar una aliança de distribució de narcòtics amb el Comando Vermelho (CV). Però els paulistes van fer valer la seva influència creixent per forçar el seu soci a assumir una posició de subordinació, fet que va provocar la ruptura. Des d'aleshores, el PCC s'ha ajuntat amb el principal rival del CV, els Amigos dos Amigos. Els investigadors diuen que l'acord ha permès al grup de São Paulo prendre el control de Rochina, una favela de Rio de Janeiro, possiblement el mercat d'estupefaents més rendible de la ciutat.

El CV hi ha respost formant aliances amb altres organitzacions criminals amenaçades per l'expansió del PCC. Entre elles hi ha l'FDN, la tercera banda més gran del Brasil, que controla les rutes de contraban a l'Amazones. Els enfrontaments a Roraima i Rondônia van ser un presagi de la massacre de Compaj. La majoria dels morts eren membres de l'FDN i del CV, atacats pel PCC com a venjança pels atacs organitzats per l'FDN un any abans.

L'hora de la revenja

Ara les autoritats es pregunten on i quan durà a terme les represàlies el PCC. El càstig serà producte del càlcul, no de la ràbia, diu el criminòleg Guaracy Mingardi. Però de segur que arribarà. El PCC “no pot no fer res, ja que perdria prestigi, i el prestigi a la llarga significa diners”.

Hi ha poques esperances que els governs emprenguin gaires accions per posar fi al cicle de violència. Alexandre de Moraes, ministre de Justícia del Brasil, ha dit que els líders de la massacre de Compaj seran traslladats a presons federals. El govern federal va prometre al final del 2016 que dedicaria 1.200 milions de reals més (uns 355 milions d'euros) per construir ràpidament presons estatals i mo-

El moti de Compaj (Complexo Penitenciario Anísio Jobim) ha estat el més sagnant d'una presó brasilera en el darrer quart de segle.

dernitzar les actuals. Però amb això no n'hi haurà prou per millorar les condicions que un anterior ministre de Justícia havia descrit com a "medievals". El govern federal, curt de diners, passarà dificultats per trobar més finançament. Històricament, ha preferit deixar que els governs dels estats, que són qui acull gairebé tots els presos del Brasil, facin front a la càrrega de gestionar i pagar el sistema.

Els estats, per la seva banda, ni tenen els diners ni les idees necessàries per mi-

llorar-ne les condicions. Els polítics i els jutges tenen més ganes de tancar a la presó criminals, sobretot si són pobres i negres, que no pas de reduir la sobreocupació penitenciària. Uns dos cinquens dels presos del Brasil estan esperant que se'ls jutgi, és a dir, no compleixen condemna; els titulats universitaris, els capellans i altres persones poden esperar el judici en unes condicions més agradables.

Els governs també tenen por que la mà dura contra la violència a les presons no

causi problemes a l'exterior. El 2006 un intent del govern de São Paulo per reduir les operacions del PCC a la presó va ser el tret de sortida d'una campanya de violència dels aliats de la banda a tot l'estat. Al llarg de deu dies van morir centenars de persones a causa dels atacs a policies i de les represàlies que van provocar. Els polítics, doncs, s'estimen més que la violència es quedi dins dels murs de les presons. ●

Traducció d'Arnau Figueras

www.lacomarcal.com

Centre concertat · Picassent · Tel. 96 123 19 33

Educació Infantil · Primària · Secundària

la Comarcal
la nostra escola

matricula't

f

t